

POETUL TRIBUN AL UNIRII, OCTAVIAN GOGA

Emil Burlacu

Mai înainte să fi trecut la așternerea în hârtie a unor întâmplări și icoane de pe marele și zbuciumatul drum străbătut, cu neofilită nădejde și neșovăială, cu elanuri și zăgazuri, cu bucurii și mâhniri, de bardul „pățimirii noastre” până la altarul înalt ce trebuia să fie împlinirea României, am umblat cu privirile pe filele ce au adunat în câmpurile lor cursul de „Istoria literaturii române moderne” ținut de Garabet Ibrăileanu la Facultatea de Litere-Iași în 1912-1913. Cuvintele profesorului sunt transcrise de mână, cu frumoase caractere în tuș, probabil de doi studenți – C. Alexandrescu și Gh. Corniciuc¹.

L-am găsit pe poetul născut în anul 1881 la Rășinarii Sibiului...

Arătând că țărănismul (poporanismul) îmbină naționalismul cu socialul, capul revistei „Viața Românească” este de părere că „Octavian Goga e mai mult social în admirabilele poezii din volumul 1”². Tot în această ordine de idei, Ibrăileanu afirmă că Octavian Goga „e singurul scriitor în care s-a înfrățit intelectualul european cu acea psihologie ardelenescă a unui fecior din munții Ardealului”³. Și încă o idee de la Garabet Ibrăileanu: „Domnul Goga e subiectiv, e sigur. E poet liric, dar e mai puțin subiectiv decât Eminescu. E mai mult vorba de alții decât de dânsul”⁴. Ideologul „Vieții Românești” nu greșea, nu putea greși, de vreme ce cunoștea foarte bine poeme ca „Rugăciune”⁵ ce se încheie cu versul „cântarea pătimirii noastre”, de la care poetul transilvan se va alege cu știutul supranume, „Plugarii”⁶, „Noi”⁷, „Oltul”⁸, „Clăcașii”⁹.

-
1. Foaia de titlu a cursului ținut de Garabet Ibrăileanu.
 2. G. Ibrăileanu, Curs de Istoria Literaturii Moderne (1912-1913) f.139-140.
 3. Ibidem, f.141-142.
 4. Ibidem, f.153.
 5. O. Goga, Poezii, Editura pentru Literatură, București, 1963, p.3-4.
 6. Ibidem, p.5-7.
 7. Ibidem, p.8-9.
 8. Ibidem, p.10-12.
 9. Ibidem, p.78-82.

Foarte atent și cam în același ton cu Garabet Ibrăileanu se află George Călinescu: „Poezia lui Goga este greu de comentat, fiind de-asupra goalelor cuvinte, de un farmec tot atât de straniu și zguduitoare. După Eminescu și Macedonski, Goga e întâiul poet mare din epoca modernă, sortit prin simplitatea aparentă a liricii lui să pătrundă tot mai adânc în sufletul mulțimii, poet național totdeodată și pur ca și Eminescu”¹⁰. Dar interesant și esențial, Călinescu prinde și o altă notă în poezia lui Octavian Goga, într-adevăr cu sunet de aramă. „Fără îndoială că „pătimirea” nu-i decât robirea subțire, iar mântuirea, unitatea politică a neamului”¹¹.

După cum se știe, în vederile lui Titu Maiorescu între poezie și politic divorțul este obligatoriu, în sfera politică fiind inclus și patriotismul, „ca element de acțiune politică”¹². Totuși, când ajunge la primul volum de poezii al lui Goga, apărut în 1905, marele senior al „Junimii” nu numai că trebuie să cedeze, dar, mai mult, are o intuiție magistrală. „Patriotismul a devenit unul din izvoarele poeziei domnului Goga și-l inspiră în modul cel mai firesc”¹³. Titu Maiorescu se vede în postura de a recunoaște că „poeziile domnului Octavian Goga au avut darul să deștepte o deosebită luare-aminte a publicului român... Efectul produs (...) credem că provine mai întâi din forma frumoasă în care autorul a știut să exprime cuprinsul patriotic al multora din versurile sale. Într-adevăr, emoțiunile ce le simte și ce ni le transmite tânărul poet sunt izvorâte din viața națională a acelei părți a României (sic!) în care s-a născut și în mijlocul căreia a trăit, din viața românilor transilvăneni în faza ei de astăzi, caracterizată prin lupta împotriva tendințelor de asupraire, predominatoare în statul lor”¹⁴.

Dar despre poezia lui Goga s-a scris mult și de mulți, în fel și chip, unii ridicându-l în slăvi, alții denigrându-l, alții chiar punându-i valoarea sub zodia celei mai neîndurate îndoieli, până la negare...

Interesant este că, la un moment dat Octavian Goga vorbește în privința lui despre un soi de dihotomie, de o dualitate fatală și atavică¹⁵, despărțindu-l pe poet de omul de acțiune, de luptătorul furtunatic, fără de astâmpăr. Acuma, după atâta timp ce s-a scurs, putem cădea de acord că el se înșela. De altfel chiar contemporanii au creionat în linii apăsate caracterul clar militant al poeziei sale. Este adevărat, nu pentru stihuri a gustat viața de pușcărie, fiind

10. G. Călinescu, *Istoria Literaturii Române, de la origini până în Prezent*, Ediția a II-a, Editura Minerva, București, 1982, p.610.

11. *Ibidem*, p.608.

12. I. Dodu Bălan, din Prefață la vol.I „Octavian Goga, Opere”, Ediția a II-a, Editura Minerva, București, 1978, p.XVI.

13. *Ibidem*.

14. *Ibidem*.

15. O. Goga, *Fragmente autobiografice. Mărturisiri literare*, București, 1937, p.27.

arestat, la finele lui decembrie 1909, în Budapesta, ca să ajungă în cele din urmă în temnițele Seghedinului, unde a fost vizitat de Caragiale¹⁶. Goga a trebuit să ispășească pedeapsă unguerească pentru publicistica sa cu verb incendiar, înregimentat total în lupta împotriva politicii apăsătoare a Austro-Ungariei și, în egală măsură, împotriva șovăielii, a orbirii ce dovedeau unii politicieni atât din Transilvania, cât și din vechiul regat al României. De la un capăt la altul, publicistica lui Goga strânsă în volume cum ar fi „O seamă de cuvinte” (1908), „Ne cheamă pământul” (1909), „Însemnările unui trecător” (1911)¹⁷ este răscolită de dorul pentru dreptate socială, unitate și libertate națională a românilor.

Alături de strălucitul publicist Octavian Goga s-a afirmat fulminat oratorul Octavian Goga. Spre convingere, acest portret al cărui autor este nici mai mult nici mai puțin decât Barbu Ștefănescu Delavrancea. „Octavian Goga e (...) poet, dramaturg, publicist și orator. Poet mare, dramaturg cuceritor, publicist neîntrecut și orator de frunte. Cuvântul lui scris se înfîșe ca o pecete domnească în mintea celor care-l pricep. Verbul lui înaripat răpește și convinge. Temperament eroic, este un strălucit reprezentant al românilor (...), un dar al nostru zămislit din durerea celor umiliți, care n-au pierdut nădejdea, un fenomen răsărit din genunea istorică, o lumină de soare de-asupra întunecimii vremurilor (...) o forță primordială de gândire și de luptă”¹⁸.

Din 1902, Goga e colaborator frecvent al revistei „Lucașul” din Budapesta, despre care Garabet Ibrăileanu avea să scrie că „este cea mai bună revistă a românilor din Ungaria și, totodată, cea mai răspândită. Fiind cea mai bună, ea, firește, reprezintă sau trebuie să reprezinte intelectualitatea românilor de dincolo”¹⁹. În 1909, când „Lucașul” se mută la Sibiu, Goga trece la conducerea acestui periodic bilunar, împreună cu Octavian Tăslăuanu²⁰. Mai înainte, în 1904-1906, beneficiază de o bursă la Berlin, unde îl cunoaște pe Vasile Pârvan, aflat acolo pentru doctorat. Călătorește în Italia, prin Milano, Florența, Bologna²¹. În anul 1906, este distins cu premiul „Udriște Năsturel” al Academiei. Raportor a fost Titu Maiorescu²². În continuare îl găsim secretar II, iar mai apoi, secretar literar al Astrei²³. La începutul lui 1907, reușește să editeze revista „Țara Noastră”, dobândind prin aceasta, cum precizează poetul, „un mijloc de a sta de vorbă cu țărani”²⁴.

16. O. Goga, A murit Caragiale, vol. „Precursori”, Editura Națională, p.121.

17. I. Dodu Bălan, op.cit., p.LVI.

18. „Epoca”, nr.170, 30 decembrie 1915.

19. „Viața Românească”, nr.7, 1906, p.250.

20. I. Dodu Bălan, op.cit., p.XLVI-XLVII.

21. I. Dodu Bălan, op. cit., p.L.

22. Ibidem.

23. Stel. Neagoe, Studiu introductiv la vol. „Ne învață Mărăștii” de Octavian Goga, Editura Junimea, Iași, 1983, p.11.

24. Ibidem.

Izbucnirea, în iulie 1914, a primului război mondial va însemna cu adevărat și începutul mării aventuri. Evenimentul l-a surprins pe poet la Paris, de unde, prin Marsilia și Dardanele, ajunge la București, ca să înceapă bătălia pentru ieșirea României din starea de neutralitate și intrarea ei în conflagrație alături de Antantă, spre eliberarea pământurilor românești, aflate sub stăpânirea Austro-Ungariei. Publică asiduu. Îl găsim în comitetul „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor”, împreună cu Take Ionescu, doctorul Istrati, Ionaș Grădișteanu. Președinte era Vasile Lucaci; vicepreședinte, Barbu Ștefănescu Delavrancea; secretar – Nicolae Iorga. Ulterior, Liga pentru unitatea culturală își va lua numele de „Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor”. Goga și Lucaci lucrează, de asemenea, în „Cercul bucovinenilor și transilvănenilor din București”. În ziarul „Epoca”, poetul deschide și susține rubrica „Ardealul vorbește”, la care colaborează, printre alții, Vasile Lucaciu, Octavian Tăslăuanu, Zaharia Bârsan, Constantin Bucșan, Gheorghe Pop, toți scăpați din chingile împărăției bicefale. Aproape nu e zi în care Octavian Goga să nu apară cu articole în paginile presei, înfierbântând și îmbărbătând sufletele... Discursuri avântate, răscolitoare de cugete, prevestind inimilor ziua când românii vor trece Carpații către frații lor din Transilvania. Este perioada din care își trag substanța volumul de publicistică „Strigăte în pustiu. Cuvinte din Ardeal într-o țară neutrală” (1915), cartea de poezii „Cântece fără țară” (1916)²⁵.

În sfârșit, 14 august 1916. România, trecută de partea Antantei, intră în război cu Austro-Ungaria. Se deschide și frontul din Dobrogea. Octavian Goga și fratele său Eugen se înrolează ca simpli soldați în Regimentul 80 de infanterie, care se va bate la Turtucaia. După retragerea în Moldova, poetul vrea să lucreze mai departe cu arma. Doar că generalul Prezan îl oprește în biroul de propagandă pentru armată al Marelui Cartier. „Domnule Goga, i-ar fi spus generalului, (...) efectul moral al câtorva pagini scrise de dumneata echivalează cu cel puțin două divizii”²⁶. Așa ajunge să colaboreze la ziarul „România”, înființat la Iași de un grup de scriitori și unde se remarcă alături de Mihail Sadoveanu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Petre Locusteanu, Alexandru Vlahuță, Ion Agârbiceanu, Ion Minulescu, Vasile Voiculescu, Octavian Tăslăuanu, Ion Vinea, Lucian Blaga, Natalia Negru, Claudia Milian, Zaharia Bârsan, alții²⁷.

În articolul de fond al primului număr Goga scria: „Vrăjmașul a călcat hotarele țării, jumătate de pământ e sub copitele cailor lui... Satele albe ard pe întinderea Munteniei, în vreme ce Ardealul, ud încă de sângele nostru, e mai mut ca oricând... Și cu toate acestea nu suntem înfrânți, ne-am cheltuit, dar nu ne-am istovit... pe câmpul întins, unde se prind în mănunchi puterile de apărare

25. Ibidem, p.15.

26. I. Dodu Bălan, op.cit., p.LVII.

27. Ibidem, p.LVII-LVIII.

ale unui neam, venim astăzi și noi, o seamă de oameni ai condeului... Vrem să ne semănăm credința pe tot cuprinsul acestui pământ... Ca în vremuri de restriște, când paloșul însângerat se purta la drumul mare, am vrea ca din cuvântul nostru să se desprindă cugetul răzbunării și al biruinței"²⁸.

Articolul „Către țărani soldați” este un strigăt de chemare plină de nemăsurată durere și mare speranță. „Voi sunteți cei mulți, voi ați dat cu adevărat și sângele și puterea... Țărani ai noștri din Muntenia și din Moldova, români plugari ai pământului de pe Jiu și de pe Siret, voi care umpleți golul tranșelor și nu mai încăpeți în plinul spitalelor, soldați ai neamului, la voi e toată nădejdea de mâine”²⁹.

Tulburătoare este poezia „Ciorile” din 11 februarie 1917, nesfârșitele cărduri de păsări negre fiind asimilate, în ultimă instanță, aproape nemijlocit, armatelor cotropitoare ale pământului românesc.

„Se văd pe câmpul de zăpadă
C-un croncănit asurzitor,
Urâte ciori, popor de pradă,
Le văd cum negre trec în zbor...

.....
Batalioane se strecoară
Din cărdul lung înfometat,
În drum pe orișunde zboară
Miroase-a moarte și-a păcat.

.....
Și-mi zic: Sunt oare ciori în lege
Ce-mi strigă noaptele-n auz
Ori gropile de la Oituz?³⁰

A fost aspru până la necruțare față de generalul Alexandru Socec, învinuit și condamnat la degradare și închisoare pentru trădare, când, în fond fuse, pare-se, vorba doar de o eronată hotărâre luată de el în timpul luptelor, nu cu rea voință, dar cu urmări dezastruoase. Cele două articole, „Crimă și pedeapsă” și „Trădătorii”, publicate în paginile „României” au accente de o duritate neînchipuită, pentru că „tragedia individuală a celui naufragiat dispăre (...) când moartea se plimbă în fiecare clipă de-asupra lumii”³¹, iar „războiul este un examen moral, încordarea supremă a conștiinței unui popor”³², idee reluată în comentariul „Liniștea morală”. „Războiul a fost întotdeauna nu numai o ciocnire de forțe materiale, ci și o încrucișare de energii morale.

28. O. Goga, Spre biruință, ziarul „România”, an I, nr.1, 2 februarie 1917.

29. O. Goga, Către țărani soldați, „România” I, nr.5, 6 februarie 1917.

30. O. Goga, Ciorile (poezie), „România” I, nr.10, 11 februarie 1917.

31. O. Goga, Crimă și pedeapsă, „România” I, nr.2, 3 februarie 1917.

32. O. Goga, Trădătorii, „România” I, nr.9, 10 februarie 1917.

Biruința e determinată în mod hotărâtor de ascendența sufletească a unei tabere. Câmpul de luptă al unui neam e menit să înfățișeze și psihologia lui, capitalul moral pe care-l poate mobiliza la o anumită perioadă a istoriei sale"³³.

Goga este neiertător cu cei care s-au tras într-o parte ori s-au opus intrării României în război alături de Antantă. De pildă, merită citat articolul-necrolog „Titu Maiorescu – un Petroniu^X care n-a știut să moară”, scris de poet în 1917, la moartea celui care îl elogiase când i s-a decernat premiul „Udriște Năsturel” al Academiei³⁴. Foarte explicit este în această cauză I.G. Duca atunci când se referă, în „Memoriile” sale, la opoziția făcută de mentorul „Junimii” în Consiliul de coroană de la Cotroceni din 14/27 august 1916, când s-a decis intrarea României în război împotriva Austro-Ungariei. „Cuvântarea sa, scrie Duca, ne-a indignat pe toți... Maiorescu ardeleanul, singurul ardelean din acel Consiliu, nu numai că se opunea la intrarea noastră în război pentru eliberarea Ardealului, dar contesta chiar ardelenilor dorința de a se alipi României”³⁵.

Cu ironie blândă și măhnită, totuși ironie, scrie Goga articolul „La sicriul unei idei”, cu prilejul morții celui ce a fost publicistul Aurel Popovici, numărat cândva printre fruntașii mișcării memorandiste, dar prins în mrejele politicii perfide, promovate de Casa de Habsburg, în speță de Franz Ferdinand, cel care va fi asasinat la Sarajevo. Potrivit doctrinei demagogice a acestuia, neamurile oropsite din cuprinsul imperiului nu aveau decât folos de pe urma unei monarhii unitare, a federalizării, a instaurării unei Austrii Mari, în care toți să fie egali. „Era bolnavă demult, polemizează Octavian Goga. Purta în leagăn germenul insoluției și zi de zi se vedea tot mai limpede că ideea Austriei Mari nu e decât o ficțiune menită să ajungă mai curând ori mai târziu în camera de vechituri a istoriei universale.” Iar în ceea ce-l privește pe Aurel Popovici, căruia „glonte de la Sarajevo i-a sfârșit ultima rază de speranță”, Goga scrie: „A amuțit (...) și, retras în Elveția, a urmărit de acolo desfășurarea evenimentelor. Sunt sigur că un fior i-a trecut prin vine în ziua de 14 august (1916) și că o clipă a fost cu sufletul pe urmele armatei noastre. Când s-au închis ochii lui mari și tulburi în sanatoriul de la Geneva, în ultima lor licărire, fără îndoială că au văzut Ardealul lui cotropit și nădejdea care străjuiește astăzi în munții Moldovei”³⁶.

O distanță imensă se așează între cele gândite despre Maiorescu și Aurel Popovici și cuvintele alese de Octavian Goga pentru prietenul său mistuit până la ultima clipă a vieții pentru idealul unității naționale a românilor, marele

33. O. Goga, Liniștea morală, „România” I, nr.32, 5 martie 1917.

X Caius Petronius Arbitr – autorul romanului de moravuri „Satirica”. Spirit epicurian, considerat arbitru al eleganței. A trăit la curtea lui Nero. Căzut mereu în dizgrația împăratului, și-a pus capăt zilelor.

34. O. Goga, Maiorescu – un Petroniu care n-a știut să moară, „România” I, nr.139, 23 iunie 1917.

35. Stel. Neagoe, op.cit., p.24.

36. O. Goga, La sicriul unei idei, „România” I, nr.4, 5 februarie 1917.

patriot Nicolae Filipescu, omul care i-a adresat regelui, ca o fatală poruncă, fraza cu ascuțiș de jungher: „Mărirea ce ți-o urăm sire, este să te încoronezi la Alba Iulia sau să mori pe câmpul de la Turda”³⁷. „Filipescu s-a prăvălit tocmai atunci când rostul lui era mai indicat pentru viața noastră publică atât de săracă în personalități” – se măhnește poetul. „Cu toate acestea avem o consolare pe care ne-o dau învățăturile jertfelor de un an de zile. Este faptul că sufletul strămoșesc din care s-a desprins făptura lui trecătoare trăiește astăzi mai viu ca oricând acolo în tranșee, unde se urzește gloria proaspătă a țării. Putem zice cu mângâiere deci că Filipescu nu moare și că după vărsarea de sânge el se va ridica mai puternic, pentru ca în noua așezare a neamului să perpetueze atmosfera de sacrificii și de înălțare morală în care ne punem nădejdea cu toții”³⁸.

Caustic se dovedește Octavian Goga față de simbolicul salon al „unei distinse familii din Iași”, unde într-o „căldură molesitoare” se recită Baudelaire în franceză fără de cusur. Citându-și personajul, „om cult”, doctor din Franța, autorul însemnării face următoarea subliniere: „În aceste zile grozave, nu se poate închipui lupta decât având la bază un desăvârșit egoism național, în concepția lui cea mai înaltă și cea mai nobilă. Cei care se duc în fața morții trebuie să simtă toată înrudirea misterioasă cu pământul unde vor fi îngropați... Faceți, domnilor, să vorbească aici frontul, frontul dumneavoastră, și fiți siguri că noi francezii vom fi perfect satisfăcuți...”³⁹

Poetul pătimirii noastre captează cu pasiune în producțiile sale gazetărești din Moldova orice rază care ar alimenta speranța într-o împlinire a marelui ideal: România întregă. Se bucură, nedeslușindu-i chipul de mai târziu, chiar și de începutul revoluției ruse, deși familia imperială a fost prăvălită din tronul ei de la Petrograd. Se bucură mult de venirea lui Georges Clemenceau, prieten al românilor, în postul de prim-ministru al Republicii Franceze. „Ce frumoși sunt acești moșnegi ai Franței intelectuale, capete senine care privesc liniștite de pe culme în deplina conștiință a forței lor neștirbite... Cât ne privește pe noi românii, guvernul Clemenceau este un prilej de bucurie națională... Mintea ni se ridică o clipă din vârtejul emoțiilor curente și, zburând departe peste Petrogradul bolșevist, atinge Parisul atât de scump nouă. Resimțim din nou fiorul civilizației latine, pavază eternă împotriva fatalelor noastre mizerii geografice... Ce frumoși bătrâni are Franța!”⁴⁰.

Îl entuziasmează intrarea Statelor Unite ale Americii în război împotriva Germaniei mai întâi și, apoi, împotriva Austro-Ungariei.

37. N. Filipescu, Pentru România Mare, 1914-1916, București, 1925, p.26.

38. O. Goga, Nu moare Filipescu, „România”I, nr.230, 1 octombrie 1917.

39. O. Goga, Să vorbească frontul, „România”I, nr.18, 19 februarie 1917.

40. O. Goga, Clemenceau, „România”I, nr.263, 9 noiembrie 1917.

„... nu putem rămâne străini de bucuria ce o inspiră conștiința superioară a națiunii americane. Înseamnă o zi mare de sărbătoare intrarea ei în război, deplin convinși că tragedia României, prin noul nostru aliat, câștigă noblețe și câștigă în făgăduințele de-a i se realiza ținta cu o oră mai curând”⁴¹.

„... din mijlocul zbuciumului nostru sufletesc, ochii ni se îndreptă din nou acum, cu prilejul solemnului act american, spre visul care vă luminează vouă, soldați din tranșee, și-n a cărui izbândă credem și azi, ca și ieri: – Spre Ardeal!”⁴².

Probabil, prin ultimele zile ale lui martie 1917, Goga a fost trimis de guvernul român la Petrograd „să caute să se orienteze cu privire la revoluția care izbucnise de vreo două-trei săptămâni. Trebuia să vadă ce este cu acea revoluție, ce gândesc rușii de la noua conducere în legătură cu România. Primise însărcinarea să fie un bun observator și să caute, pe cât va putea, legături favorabile României cu noii conducători ai Rusiei”, notează în memoriile sale Onisifor Ghibu care, pe vremea aceea, se instalase la Chișinău și era implicat cu tot devotamentul în treburile Basarabiei. De altfel, în drum spre capitala rusească, Octavian Goga s-a întâlnit cu Onisifor Ghibu care tocmai făcuse, împreună cu Pantelimon Halippa, o călătorie la Odessa, spre a vedea ce foloase s-ar fi putut trage pentru provincia dintre Nistru și Prut de pe urma revoluției din februarie. Bineînțeles că în Petrograd, între altele, solul din Iași s-a interesat, la ministrul de externe Miliukov, și de soarta Basarabiei. Ministrul rus i-a răspuns scurt: „Cereți-o și luați-o”, fapt care, comunicat lui Ghibu, l-a încurajat pe acesta și mai ales pe liderii basarabeni în frământarea lor pentru dobândirea autonomiei⁴³.

Sunt și părți mai de domeniul anecdotei, când vine vorba despre timpul șederii lui Goga pe malurile Nevei. De pildă, întâlnindu-se cu prințul Lvov, președintele guvernului provizoriu, și întrebându-l despre restul agitației care stăpânea Petrogradul, acela, „căutând cuvântul o clipă, în ochi cu acea strălucire particulară sufletului slav”, i-a răspuns „pe gânduri”:

– Oui, ils cherchent la vérité⁴⁴.

Oare chiar l-au găsit?

În alt loc Octavian Goga își amintește de „moșneagul, un cunoscut scriitor”, care a ridicat o călămară de pe masa de redacție și, apropiindu-se, s-

41. O. Goga, O zi mare – America declară război Germaniei, „România”I, nr.46, 24 martie 1917.

42. O. Goga, Un mare eveniment – America declară război Austro-Ungariei, „România”I, nr.177, 25 noiembrie 1917.

43. O. Ghibu, Amintiri despre oamenii pe care i-am cunoscut, vol.II, fragment (copie dactilografiată), Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Onisifor Ghibu.

44. O. Goga, Petrogradul revoluționar, „România”I, nr.115, 30 mai 1917.

a oprit în fața noastră cu ea, ținând-o sus în mâna dreaptă cu un gest de solemnitate, cum ai întinde un pocal. Domnilor, (...) dacă vreți să înțelegeți revoluția noastră, priviți, vă rog, izvorul ei: călimara scriitorilor ruși. Din ea au pornit, ca din cutia Pandorei, zi cu zi, valurile care au ridicat viitorul unei țări"⁴⁵.

Episodul este narat nu fără o anume intenție. Avem, în fond, o trimitere directă la destinul și rostul scriitorului pe lume, așa cum vedea Octavian Goga...

Întorcându-se de la Petrograd, influentul gazetar îl ajută pe Onisior să ajungă la generalul Prezan, pentru a-i prezenta manifestul prizonierilor ardeleni de la Darnița, de lângă Kiev, care voiau să se înroleze în armata română. Tot prin Goga, la urma urmei, Ghibu va primi, cu sprijinul căpitanului Petrescu „din Ploiești”, aghiotantul generalului Prezan și cumnatul lui, o tipografie având caractere latine, ceea ce în Basarabia de atunci nu se putea găsi, oricât ai fi umblat. Așa se va face ca, la 1 octombrie 1917, Onisifor Ghibu să scoată primul număr al publicației „Ardealul”⁴⁶.

Cât privește Darnița, Goga o va vizita personal, momentul având drept rezultat articolul „Cum vorbește Ardealul”, un titlu ce amintește de un altul: „Ardealul fără Dumnezeu”, pentru care poetul și-a înmuiat penița în lacrimi. „Bisericile românești din Ardeal au fost despuiate de clopotele lor încă de pe timpul neutralității noastre. Ele se strângeau cu o grabă cu atât mai mare, cu cât se prevedea intervenția României în război. În ziua mobilizării noastre, s-au strâns, apoi, și preoții, în rând cu ceilalți cărturari români din Ardeal, spre a fi trimiși în diferite tabere de internare din nordul Ungariei. De-atunci, bisericile românești de dincolo au rămas fără slujitori. Clopotele nu mai cheamă azi cu glasul lor tânguios pe credincioși ori, mai bine zis, pe credincioase, fiindcă credincioșii au fost trimiși demult la locul de odihnă în Galiția... Și, când se aude din când în când câte-un glas de clopot, el vine de departe foarte, tocmai de la hotare. Și credincioșii se roagă mereu: Fă, Doamne, să vie mai aproape”⁴⁷.

Iași, duminică 14 mai 1917.

Ziarul „România” apare cu articolul „Cum vorbește Ardealul”, semnat de Octavian Goga.

„Nu voi uita niciodată acea întâlnire mișcătoare de acum două săptămâni la marginea Kievului...Era atât de tulburătoare priveliștea, că nu m-au mirat lacrimile celor doi deputați ce se întorceau la Iași, la Cameră, și care au asistat la acest spectacol de o zguduitoare simplitate tragică... Va veni vremea când va

45. O. Goga, Scriitori ruși, „România”I, nr.143, 27 iunie 1917.

46. O. Ghibu, loc.cit.

47. O. Goga, Ardealul fără Dumnezeu, „România”I, nr.4, 5 februarie 1917.

trebui să vorbim mai mult de cei o sută treizeci de mii de români din Ardeal și Bucovina, prizonieri de război în Rusia, răzlețiți pe toată întinderea vastă dintre Prut și Vladivostok... Până atunci, însă, deocamdată, să le arătăm mărturisirea credinței care-i călăuzește și le luminează singurătatea prin toate pustiurile Siberiei. Manifestul (sau declarația ardelenilor de la Darnița – n.n.), pe care-l publicăm astăzi în ziarul „România”, din care un exemplar cu iscăliturile originale a 250 de ofițeri și 250 de soldați delegați (...) se păstrează la redacție, este cel mai important document politic. Prin el vorbește Ardealul adevărat, zecile de mii de soldați care cer să se jertfească pentru pământul lor”. În finalul articolului, uneori întrebă răscolind până în adânc de inimi: „Nu era oare un lucru mai bun de făcut cu acești o sută de mii de ardeleni decât să-i lăsăm fără nici o întrebare și fără nici un răspuns, cu ochii îndreptați spre Carpați unde călătorea de la Ural în fiecare seară sufletul lor chinuit?”⁴⁸.

În ziua de 6 iunie, batalionul de voluntari ardeleni de la Darnița a fost primit la Iași cu toate onorurile de ministrul de război Vintilă Brătianu, de capii oșirii române, cu toată bucuria de populația orașului⁴⁹.

Comentariul lui Octavian Goga e dens. „Pentru Regatul Român venirea ardelenilor este dintâi sărbătoare a unirii politice cu pământul ce se va rupe de sub sceptrul Habsburgilor. Soarta a vrut ca din acest oraș al înfrățirii de odinioară să plece și consolidarea de mâine. Sufletește, această unire a fost totdeauna. Viața Ardealului are de veacuri ca unic punct de orientare credința înrudirii cu Țara”⁵⁰.

Densă a fost, de asemenea, cuvântarea rostită de Goga în Piața Unirii-Iași cu ocazia sosirii voluntarilor de la Darnița.

„... am privit astăzi jurământul vostru care leagă pentru totdeauna sufletul Ardealului de flamura României... Prin acest jurământ voi sunteți cetățenii liberi ai României. Ea e patria voastră, ea e patria Ardealului întreg. Iubiți, fraților, iubiți cu toată căldura ce poate da libertatea, iubiți această țară care de-un an aproape sângerează la pragul porților voastre. Siliți-vă s-o cunoașteți mai bine, să-i pătrundeți durerile și nădejile, cinstiți-o cu blândețe pentru lipsurile ei, cu îndârjire pentru drepturile ce i se cuvin, iar, dacă s-ar întâmpla vreodată ca cineva să greșească, nu-l confundați cu țara, frații sunt milioanele neamului, frații voștri sunt soldații morți la Făgăraș și la Brașov și soldații vii cu care alături va trebui să sfărâmați pe dușmanul de la hotare. Cu aceste dorințe vă urez bun sosit și, crezând în vitejia voastră și în biruința steagului nostru, vă zic: La revedere la noi acasă, la revedere în Ardeal”⁵¹.

48. O. Goga, Cum vorbește Ardealul, „România”I, nr.100, 14 mai 1917.

49. Șt. Pascu, Făurirea statului național unitar român – 1918, vol.I, Editura Academiei, București, 1983, p.409-414. Vezi și P. Nemoianu, Prima Alba Iulia. Voluntarii români în războiul pentru întregirea neamului, Timișoara 1922, p.40-43.

50. O. Goga, Au venit ardelenii, „România”I, nr.123, 7 iunie 1917.

51. O. Goga, Cuvântarea din Piața Unirii-Iași, „România”I, nr.126, 10 iunie 1917.

După Darnața, românii ce fuseseră în armata austro-ungară aveau să curgă spre pământul Moldovei din toate unghiurile Rusiei. „Inițial, guvernul Kerenski a aprobat recrutarea unui număr de 5000 de voluntari dintre prizonierii de război. În vara anului 1927, a admis ca numărul acestora să sporească la 30.000”⁵².

Din partea lui Octavian Goga, în ziarul de front „România” au continuat să apară articole și comentarii: „Acum începe războiul nostru” („Ce s-a petrecut deunăzi în Piața Unirii din Iași trage în cumpănă pentru noi cât o mare victorie pe câmpul de bătaie”⁵³; „Către soldații României Mari. Iași 1 iulie” („Lupta (...) nu și-a găsit sfârșitul. Dimpotrivă, judecata din urmă începe abia acum. Fiară sălbatică nemțească, încuscrită cu ungurii (...) numai astăzi începe să fie sugrumată... Voi, ardeleni, bănățeni și bucovineni, cătane care ați sângerat pentru asupritorii voștri, voi nu puteți lipsi de la judecată”)⁵⁴; „Zile mari” („De o săptămână pe frontul Siretului și în Carpați se dezlănțuie una din cele mai crâncene bătălii ale frontului actual. Știrile de la Mărășești (...) și de la Oituz (...) ne arată că niciodată armata noastră n-a trebuit să ție piept unor lovituri mai puternice ca acum... Suntem deci cu sufletul pe front, dar avem o senzație de desăvârșită liniște. Să se împlinească destinul așa cum va fi orânduit de dumnezeul popoarelor, câtă vreme însă mintea noastră e călăuzită de ideea că trebuie să existe o ordine morală care determină așezările acestei lumi, noi ridicăm fruntea din mijlocul râurilor de sânge ale soldaților noștri și credem în biruință”⁵⁵.

Și, în sfârșit, „Ne învață Mărășești”...

„Două săptămâni s-au împlinit de când nemții încearcă zadarnic să spargă frontul românesc... Ne învață Mărășeștii... Niciodată nu s-a arătat într-un mod mai evident energia poporului nostru și putința lui de a se adapta la toate formele de viață modernă, ca în aceste zile de complicat război, când armatele imperiului german se frâng în zidul de pe Siret. Mărășeștii strigă deci cu învățătura sângelui vărsat acolo, strigă în conștiința tuturor oamenilor care vor îndreptarea țării noastre nenorocite. Zilele de glorie ale acestui sat din Moldova trebuie să fie zilele de înaltă pedagogie națională care va îndruma viitorul. Ele pretind ca România de mâine să fie adusă de conducătorii ei pe toate terenurile de viață obștească în aceleași condiții de biruință în care o jumătate de an de muncă cinstită a adus armata noastră de astăzi”⁵⁶.

52. Șt. Pascu, op.cit., p.403.

53. O. Goga, Acum începe războiul nostru, „România”I, nr.131, 15 iunie 1917.

54. O. Goga, Către soldații României Mari, „România Mare, Foaia voluntarilor români din Austro-Ungaria”, anul I, nr.1, Kiev, 20 iulie 1917.

55. O. Goga, Zile mari, „România”I, nr.178, 2 august 1917.

56. O. Goga, Ne învață Mărășeștii, „România”I, nr.183, 8 august 1917.

Lângă aceste gânduri ale lui Octavian Goga, apare deosebit de potrivită încheierea pe care a făcut-o Constantin Kirițescu la campania din iulie-septembrie 1917.

„Prefacerea sufletească a soldatului țăran (...) se desăvârșise... La patriotismul născut din sentimentul demnității umilite de popoarele vecine (...) și din durerea pentru țara lui călcată în picioare de dușman, se adaugă (...) un sentiment nou: încrederea în superioritatea lui, atât față de dușmanul înfrânt, cât și față de tovarășul de arme, care își dezonorase steagul și-și trădase țara (armata rusă atinsă de morbul stihiiiniceii revoluții – n.n.). Oțelit trupește și sufletește, soldatul român era acum un luptător conștient și viteaz, disprețuitor al oricărui pericol, gata la orice jertfă și înflăcărat pentru apărarea patriei lui. Este marea biruință a sufletului românesc în campania anului 1917”⁵⁷.

Se știe foarte bine ce a urmat după imensa și încrâncenata încheștare de cincizeci de zile, începută cu bombardamentele năprasnice de la Nămoloaș și Mărăști (22 iulie) și sucombată în țărâna bătăliilor de la Varnița-Muncelu și Cireșoia (10-11 septembrie), scăldată în marile hemoragii de la Mărășești și Oituz, punctele considerate cheie în ofensiva de proporții a armatelor germane și austro-ungare, Panciu, Răzoare, Coșna, Răchitaș, Irești... A fost amenințarea umilitului la Mărășești mareșal Mackensen, căreia, nu se știe de ce, nu i s-a mai dat curs... Au fost apoi armistițiul din 9 decembrie 1917, de la Focșani; unirea Basarabiei cu România, în 9 aprilie 1918; înjositoarea pace din 7 mai 1918, de la București, pace ale cărei prevederi n-au mai apucat, din fericire, să fie puse în practică...

Octavian Goga ajunge la concluzia că poate acționa cu mai mult folos pentru România în țările Apusului. Nu mai înainte însă de a fi pus încă o dată umărul în beneficiul Basarabiei.

Se întâmpla la sfârșitul toamnei 1917...

„La 21 noiembrie, s-a deschis la Chișinău Sfatul Țării Basarabiei, adică, așa cum povestește Onisifor Ghibu, parlamentul Basarabiei, cu un număr de 120 de deputați, dintre care 70 la sută moldoveni și 30 la sută din celelalte naționalități – ucrainieni, greci, evrei, nemți și alții”. Evenimentul Onisifor Ghibu îi consacră un număr special din „Ardealul”, cu opt pagini, la care lucrează neîntrerupt patru zile. Când, în seara celei de a patra zile, se îndrepta mulțumit spre casă, este oprit și înștiințat că-i „slut la Prut” (în tălmăcire, „e de rău”) și că trebuie să meargă la Iași după ajutoare. Mai în amănunt, la Chișinău apăruse un anume Ilie Cătăraș, un soldat care se ridicase cu de la si ne putere la rangul de polcovnic (colonel) și se autonumise șef al garnizoanei, iar, mai presus, ținea și discursuri: „Suntem în revoluție. Revoluția ne-a adus

57. C. Kirițescu, Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919, vol.II, Tipografia „România Nouă”, București, p.311.

toate drepturile după care am visat un veac întreg. Țara este a noastră, pământul este al nostru, averile pe care le-au strâns boierii sunt ale noastre. Duceți-vă deci și luați tot ce vreți, pământ, vite, înzestrați-vă pentru toată viața, cum vă dorește inima".

Cam cu îndoială în suflet, Onisifor Ghibu pleacă de îndată la Iași, cu doi deputați – Pelivan și Țantu. Face de la Chișinău până în capitala Moldovei nu mai puțin de 18 ore... Din nou întâlnire cu Octavian Goga, din nou căpitanul Petrescu, din nou primire la generalul Prezan care se entuziasmează de constituirea Sfatului Țării la Chișinău și de frumosul număr special al „Ardealului”... Febril, Octavian Goga pe o parte, căpitanul Petrescu și generalul Prezan pe alte părți... În cele din urmă, delegației basarabene i se pune la dispoziție un ajutor de 20.000 de ruble. În sprijinul Sfatului Țării din Basarabia se formează o misiune interaliată, în care intră un colonel american, unul englez, altul francez și doi români, misiune ce pornește imediat la drum. Ghibu primește încă o tipografie, ceea ce îi înlesnește ca publicația „Ardealul” să se transforme în „România Nouă”. „În Basarabia s-a putut reinstala liniștea, asigurându-se un mers relativ normal al evenimentelor, fapt care se datorește marelui noroc pe care l-a avut în acele clipe poporul nostru, că probleme mari ale lui au putut să fie îmbrățișate de un om ca Octavian Goga”, relatează Onisifor Ghibu. În continuare el scrie: „Această faptă a lui Goga trebuie subliniată. El nu s-a dat înapoi de la nici un fel de pas, într-o chestiune atât de grea ca aceasta, în care, la urma urmelor, nu avea nici un drept și nici o obligație să se amestece; căci nu era nici ministru, nu avea nici vreo altă calitate oficială, nu era, în fond, decât un cetățean oarecare, refugiat din Transilvania. Ba am putea spune chiar că era și el un om care părea bătut de o soartă haină, soartă care socotesc că a fost totuși binevoitoare prin suportul sufletesc, pe care l-a dat fiecăruia, pentru a-l determina să procedeze așa cum a procedat. Trebuie, de asemenea, să precizez că în perioada care a urmat după cele petrecute până în acel moment, Goga a îmbrățișat problema Basarabiei cu o sollicitudină poate egală cu aceea pe care o avea față de problema ardeleană”⁵⁸.

... Și poetul din Rășinari a plecat să se zbată pentru țară în capitala Franței... Cu un pașaport pe numele Gheorghe Oprescu, împreună cu Sever Bocu și un voluntar ardelean, Guin, care știa rusește, ascuns după o barbă și recomandat în tren drept marxist român⁵⁹, călătorește până la Paris șase săptămâni, trecând prin Chișinău, Odessa Kiev, Kursk, Moscova, Petrograd, Tornev, Kristiania, Stockholm, Bergen Aberdeen⁶⁰, Londra. Intrând în Suedia, pe la Haporcunda, își rade barba și își reia numele⁶¹.

58. O. Ghibu, loc.cit.

59. I. Dodu Bălan, op.cit., p.LX.

60. Stel. Neagoe, op.cit., p.52-53.

61. I. Dodu Bălan, op.cit., p.LX.

Pe malurile Senei desfășoară o activitate multiramificată pentru ridicarea României, pentru întregirea ei ca Românie Mare. În consecință, în Consiliul Național al Unității Române, constituit la Paris, al cărui președinte era Take Ionescu, Octavian Goga apare ca vicepreședinte, alături de Vasile Lucaciu, doctorul Constantin Angelescu, Ion Th. Florescu. Printre membri se numărau Sever Bocu, doctorul Ion Cantacuzino, Partenie Cosma (socru lui Goga), Constantin Diamandy, Simon Mândrescu, George Moroianu, Nicolae Titulescu, Traian Vuia, Elena Văcărescu⁶². Goga are numeroase întâlniri cu personalități de frunte; nu încetează a publica, astfel în gazeta românilor din capitala franceză „La Roumanie”, „Journal de Genève”, „România Nouă” de la Chișinău a lui Onisifor Ghibu, „România Mare”, ziarul strămutat de Sever Bocu de la Kiev la Paris, ca Foaie a voluntarilor și soldaților români din Franța și Italia⁶³. Poartă corespondență cu țara – cu Constantin Argetoianu⁶⁴ și cu Iuliu Maniu⁶⁵; rostește discursuri – cu ocazia proclamării, în capitala Franței, de către Adunarea Generală a românilor din provinciile asuprite și din Regat a Consiliului Național al Unității Române⁶⁶, la recepția solemnă dată de oamenii de știință francezi în onoarea profesorilor universitari români ajunși în Franța⁶⁷, la recepția Societății oamenilor de litere francezi în onoarea fruntașilor în lupta pentru unitatea românilor din Paris⁶⁸, la dîneul Amiciției anglo-române...⁶⁹.

Temele predilecte sunt unitatea politică a românilor din Transilvania și din Ungaria cu cei din România; statornicia poporului român într-un singur stat; propășirea țării pe temelii sănătoase, democratice. Un evantai pe cât de larg, pe atâta de consistent în ceea ce privește noile direcții ale vieții românești aduce Octavian Goga în atenția celor aflați de față prin alocuțiunea rostită la dîneul din 2 februarie al Amiciției anglo-române.

„Două lucruri nu vor putea fi niciodată negate poporului român: valoarea sa militară și conștiința sa politică... Domnilor, o operă imperioasă de construcție politică și morală ne așteaptă în căminele noastre. Consolidarea internă a României noi nu poate fi concepută fără o democratizare reală și sinceră a vieții noastre politice. Numai îndepărtând barierele strâmte ale trecutului, numai sacrificând toate vestigiile feudalității și anacronismului, introducând în arenă masele populare, ridicând viitorul nostru pe suportul robust al admirabilei noastre țărâni, manifestând o largă toleranță politică și culturală cu privire la

62. Ibidem. Vezi și Stel. Neagoe, Prefață la vol. „Ne învață Mărășeștii”, p.55.

63. Stel. Neagoe. op.cit., p.53, 57, 59, 60.

64. Ibidem, p.55-56.

65. Ibidem, p.58-59.

66. Ibidem, p.55.

67. Ibidem, p.56-57.

68. Ibidem, p.57.

69. Ibidem.

minoritățile etnice, vor putea spiritele clarvăzătoare să inaugureze o nouă viață în țara noastră⁷⁰.

Activitatea lui Octavian Goga și a celorlalți frunțași ai românilor din capitala franceză, demersurile lor, precum și rezultatele acestora au fost remarcate de istorici – de Constantin Kirișescu, când se referă la Consiliul Național al Unității Române⁷¹, Ștefan Pascu, consemnând momentul constituirii aceluși Consiliu⁷².

Bardul pătimirii noastre nu a fost de față la Marea Adunare Națională din 1 decembrie 1918, de la Alba Iulia. „Regret din tot sufletul, îi scrie lui Iuliu Maniu, că nu mi-a fost dat să văd aceste valuri de oameni și să mă pătrund și eu de bucuria cea mai curată, care mi-ar fi răsplătit îndeajuns tot zbcuciumul de o viață întreagă pentru triumful unei idei⁷³.”

Poetul tribun al unirii își onorase pe deplin marea datorie pe care singur și-a asumat-o. Marele său vis era împlinit. Adunarea de la Alba-Iulia l-a numit, în lipsă, membru în Consiliul Dirigent. După unire, i se vor face onoruri și i se vor încredința înalte funcții în stat – de mai multe ori ministru și, spre nefericirea lui, chiar prim-ministru... În anul 1923, e primit între membrii Academiei Române. Un an mai târziu (1924), i se conferă Premiul național pentru poezie. În 1931, la împlinirea a 50 de ani de viață, este sărbătorit cu fast, amplu, la scară națională... Doctor „honoris causa” al Universității din Cluj și beneficiar al numirii ca profesor de estetică în această strălucită citadelă a științei și culturii românești de la Someș... Ce bine era să fi rămas aici!... Nu a fost să fie...

Trădat tocmai de Carol al II-lea, de cel căruia, pe la sfârșitul lui noiembrie 1917, se zbătea să-i asigure, întru salvarea principiului dinastiei, plecarea din Moldova amenințată iarăși de Mackensen⁷⁴, poetul pătimirii se întâmină cu CLIPA lui, la Ciucea, în vreme ce încerca să-i scrie soției, doamna Veturia. Condeii îi cade, să nu mai fie ridicat... Agonizând, tot își mișca degetele stângii, ca și cum ar fi întors niște file. Poate, ale vieții sale... I-au și pus la îndemână o carte pe care a alintat-o până s-a stins... În anul 1938, 7 mai, orele 14 și 15 minute, poetul tribun al unirii românilor nu a mai fost.

Și au și trecut șase decenii. Un timp mai lung decât a izbutit a vieții el... Nici măcar un fir de nisip nu s-a clintit în clepsidra veșniciei sale.

70. Ibidem

71. C. Kirișescu, op.cit., p.463.

72. Șt. Pascu, op.cit., vol.II,p.40.

73. Stimate domnule Maniu, scrisoare trimisă de Octavian Goga din Paris la Sibiu lui Iuliu Maniu, președintele Consiliului Dirigent proclamat de Adunarea Națională în ziua de 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, Biblioteca Centrală de Stat, fond Corespondența O. Goga, ms. nr.14696.

74. O. Ghibu, loc.cit.

**DER DICHTER OCTAVIAN GOGA
ALS VOLKSFÜHRER DER VEREINIGUNG**

Zusammenfassung

Nach einigen Bemerkungen über den militanten, sozialen und patriotischen Charakter der Lyrik von Octavian Goga, stellt der Autor des Beitrags die Publizistik des siebenbürgischen Dichters bis 1916 vor, sowie seinen Kampf für das Aufgeben der Neutralität Rumäniens, den Kriegseintritt neben den Entente-Mächten einzig und allein wegen Vollendung des Nationalstaates durch die Erwerbung der rumänischen Gebiete unter Österreich-Ungarn.

Ein weiterer Raum wird seiner journalistischen Tätigkeit gewidmet, und zwar der an der Frontzeitung „România“, die im Februar 1917 in Jassy durch eine Gruppe von Schriftstellern gegründet wurde. Die Zeitung wendete sich an die rumänischen Soldaten, die gegen die Eroberer-Armee der Deutschen und Österreich-Ungarn kämpften. Seine Vermittlung zur Unterstützung Bessarabiens, sein Beitrag zur Eingliederung der siebenbürgischen Rumänen in die rumänische Armee, die gezwungen zu kämpfen und in Russland gefangen genommen wurden, werden auch hervorgehoben.

Octavian Gogas Tätigkeit in Paris als Vizepräsident des Nationalrates der Rumänischen Einheit wird auch wachgerufen. Er sprach sich für die politische Einheit der Rumänen aus Siebenbürgen und Ungarn mit denen aus Rumänien, für die Vollendung des rumänischen Nationalstaates und die Gründung eines demokratischen, rumänischen Lebens aus.